

6. Колесникова Т. Електронні форми бібліотек ВНЗ як вищий рівень інформатизації бібліотечної діяльності в освіті / Тетяна Колесникова // Вісник Книжкової палати. — 2011. — № 3. — С. 23—27.
7. Колесникова Т. Науково-видавничка модель "Library Publishing" в університетських бібліотеках України та світу / Тетяна Колесникова, Алла Миргородська // Вісник Книжкової палати. — 2015. — № 3. — С. 24—28.
8. Колесникова Т. О. Бібліотека ВНЗ: відповідальність за поширення результатів наукових досліджень / Т. О. Колесникова // Вища школа. — 2014. — № 4 (118). — С. 7—26.
9. Колесникова Т. А. Коммуникационные модели деятельности библиотек высшей школы / Т. А. Колесникова // Библиотечное ведение. — 2014. — № 1. — С. 114—122.
10. Колесникова Т. А. Новая философия и инновационные направления деятельности библиотеки вуза / Т. А. Колесникова // Традиції та новачі в інформаційному забезпеченні науки та освіти : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., Сімферополь, 22—24 травня 2012 р. — Сімферополь : ТНУ, 2012. — Режим доступу: <http://eadnurt.diit.edu.ua/jspui/handle/123456789/1091>. — Назва з екрана.
11. Колесникова Т. А. Реализация научно-издательской модели в научно-технической библиотеке ДНУЖТ / Т. А. Колесникова, А. И. Миргородская // Сучасні видавництва вищих навчальних закладів : матеріали Першої всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Одеса, 23—26 вересня 2014 р.). — Одеса : ОНУ, 2014. — С. 167—185.
12. Колесникова Т. О. Комунікаційні моделі діяльності бібліотек ВНЗ в умовах інформатизації : автореф. дис. ... канд. наук із соц. комунікацій (27.00.03 — книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство) / Колесникова Тетяна Олександрівна ; Харківська державна академія культури. — Харків : ХДАК, 2012. — 27 с.
13. Коцирій Л. Огляд видань наукової бібліотеки Ужгородського державного університету / Лариса Коцирій // Вісник Книжкової палати. — 2001. — № 1. — С. 3—4.
14. Крулев А. А. Ведомственное издательство и научно-техническая библиотека в составе единого подразделения / А. А. Крулев // Науч. и техн. б-ки. — 2017. — № 2. — С. 103—110.
15. Пристай Г. І. Бібліотека як складова культурно-мистецького середовища регіону (27.00.03 — книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство) : автореф. дис. ... канд. наук із соц. комунікацій / Пристай Галина Іванівна ; Харківська державна академія культури. — Харків : ХДАК, 2016. — 20 с.
16. Про видавничу діяльність : закон України // Відомості Верховної Ради України. — 2007. — № 32. — Ст. 206. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/318/97-%D0%B2%D1%80>. — Назва з екрана.
17. Самохіна Н. Організація повнотекстових електронних ресурсів у Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського / Н. Самохіна // Бібліотечний вісник. — 2014. — № 6. — С. 13—16.
18. Сташків М. Здобутки та проблеми видавничої діяльності Львівської обласної універсальної наукової бібліотеки / Мирон Сташків // Вісник Книжкової палати. — 1999. — № 9. — С. 7—9.
19. Стрілець Н. Представлення електронних версій видань у відкритому доступі (із досвіду ХДНБ ім. В. Г. Короленка) / Наталія Стрілець // Вісник Книжкової палати. — 2016. — № 3. — С. 20—23.

Представлены результаты анализа литературы по вопросам издательской деятельности научных библиотек Украины, в частности публикации в сборниках научных трудов, авторефераты диссертаций.

The author provides results of an analysis of literature about publishing activity in scientific libraries. The author considered scientific journal articles and dissertation summaries.

Надійшла до редакції 24 червня 2017 року

АРХІВОЗНАВСТВО ТА АРХІВНА СПРАВА

УДК 930.25:004.738.1WWW](477)

Наталія Коржик,
кандидат наук із соціальних комунікацій,
старший викладач кафедри документознавства
та книгознавства ХДАК

Архіви України в інформаційному просторі: сучасний стан організації веб-сайтів

У статті розглянуто сучасний стан та проблеми функціонування веб-сайтів архівних установ України.

Ключові слова: архіви, Україна, веб-сайт, інтернет-технології, інформаційний простір.

Перехід людства до інформаційної ери зумовлює швидкі темпи опанування комп'ютерних та інтернет-технологій майже в усіх сферах суспільної діяльності. Активізація генерування потоку цифрових документів потребує від працівників архівних установ впро-

вадження ефективних технологій зберігання та надання в користування матеріалів; опанування автоматизованих систем обслуговування запитів населення та організацій; вивчення особливостей функціонування систем електронного документообігу. Ці пріо-

ритетні завдання передбачають формування сучасної інформаційної інфраструктури архівних установ, що виконують важливі суспільні та державні функції, а саме повноцінне надання архівної інформації та введення її до світових інформаційних мереж, яке можливе завдяки розвинутій системі веб-сайтів архівів.

Нормативно-правові та організаційні основи цих процесів було закладено на загальнодержавному рівні ще наприкінці 1990-х — початку 2000-х рр. з ухваленням законів України "Про інформацію" (1992) [8], "Про Національний архівний фонд та архівні установи" (1993) [11], "Про електронні документи та електронний документообіг" (2003) [9], "Про електронний цифровий підпис" (2003) [10], а також "Основних положень концепції комп'ютеризації архівної справи в Україні" (1998), "Порядку зберігання електронних документів в архівних установах"; зі створенням при Державному комітеті архівів України Центру інформаційних технологій (2000), запровадженням автоматизованої інформаційної системи "Центральний фондний каталог" та ін. Важливим кроком на шляху до організації збору та збереження цифрових архівних документів було створення Центру державного електронного архіву України (2007). Генерування потужного цифрового архівного фонду країни потребує організації ефективної комунікаційної інфраструктури доступу до державних архівних ресурсів. Технологічною основою функціонування цієї інфраструктури є офіційні веб-сайти державних і відомчих архівних установ, що надають інформацію про особливості складу і структури архівних фондів, наявність бібліографічних та повнотекстових баз даних; пропонують користувачам широкий спектр довідково-пошукових систем, документальних виставок, віртуальних екскурсій, інших видів дистанційних інформаційних продуктів і послуг.

Проблеми інформатизації архівної галузі та створення архівних інтернет-ресурсів розглядали Г. Боряк [1], М. Васильченко [3], І. Кисельов [6], А. Кисельова [4; 5], Н. Кузовова [7], Ф. Валаччі [2], С. Фліс [14] та ін. Ці дослідники заклали теоретичні й організаційно-методичні підвалини генерування системи цифрових архівів та їх репрезентації через належне функціонування веб-сайтів. Однак порівняно з потужністю повнотекстового архівного інтернет-сегмента провідних країн світу, який ілюструє невідпинне зростання обсягів і змістового різноманіття, вітчизняному сегменту Інтернету, на жаль, вкрай бракує якісного контенту архівних установ.

Мета статті — з'ясувати сучасний стан і проблеми функціонування веб-сайтів архівних установ України.

Аналіз контенту мережевих ресурсів вітчизняних архівних установ свідчить про незадовільні темпи їх інформатизації, низький рівень впровадження автоматизованих інформаційних систем, опанування інтернет-технологій, виробництва та надання користувачам інформаційних продуктів і послуг. У майже 70% державних архівних установ контент веб-сайтів виконує лише презентативну функцію.

Останнім часом фахівці активізували роботу з розширення доступу до архівних документів, але це переважно інформація про наявні фонди і колекції, що містять ретроспективні відомості, які на веб-сайтах подано у вигляді списків. Лише незначна кількість архівних установ (наприклад, Державний архів Харківської області) пропонують опцію інтерактивного зворотного зв'язку з користувачами. Серед основних проблем, що гальмують використання вітчизняними архівами широкого спектра веб-технологій: недостатнє фінансування програмно-апаратного та техніко-технологічного обладнання, нестача кваліфікованих фахівців, здатних впроваджувати та підтримувати дистантні форми репрезентації електронних документних ресурсів і сучасні види ефективного обслуговування користувачів тощо [1].

Нині першочерговим завданням інформатизації архівної галузі України є створення автоматизованих інформаційно-пошукових баз даних, потужних повнотекстових колекцій поцифрованих копій архівних документів з можливістю віддаленого доступу. Інтеграція вітчизняних архівних ресурсів у світовий інформаційний простір потребує додержання міжнародних стандартів представлення електронної складової Національного архівного фонду. При цьому важливе значення має вивчення досвіду розроблення, структурування та функціонування веб-сайтів закордонних архівних установ, зокрема особливостей розкриття складу документних колекцій, структури гіпертекстової побудови, повноти контекстного меню тощо.

Одним із вдалих прикладів ефективного структурування вважаємо веб-сайт Національного архіву Австралії (<http://www.naa.gov.au/>), на якому доволі повно репрезентовано архівну спадщину країни, запропоновано послугу замовлення цифрових копій документів у режимі он-лайн. Каталог Національного архіву Австралії містить описи 80 тис. колекцій, а також інформацію про 9 тис. фондоутворювачів і персональних зібрань. До послуг користувачів запропоновані пошук із візуальними можливостями, що спрощує замовлення фотодокументів, а також консультації зі спеціалістами архіву за допомогою електронної пошти. На сайті є окрема сторінка "Про сайт", на якій представлено повну інформацію щодо технічних аспектів ресурсу, а саме: друк сторінок, формати файлів, авторське право, питання захисту інформації, передусім персонального характеру, реєстрація відвідувань, а також відомості про збір приватної інформації, що надходить електронною поштою. Окрема сторінка — крамниця Національного архіву, присвячена путівникам, до яких надано бібліографічний опис, анотацію, повний зміст у форматі PDF або можливість перегляду он-лайн, зазначено їхню вартість. Також представлено книжкові видання, відео та публікації на компакт-дисках, геральдичні та картографічні матеріали, які можна замовити через Інтернет; доступні професійні публікації з діловодства.

Цікавими щодо побудови та організації контенту є електронні архіви Австрії (<https://www.digitales.oesterreich.gv.at/>); Великобританії — ERPANET

(Мережа збереження та доступу до електронних ресурсів, <http://www.erpanet.org/>) та Національні Архіви Великої Британії (<http://www.nationalarchives.gov.uk/>); Німеччини (Федеральний архів, Bundesarchiv, Federal Archives, <http://www.bundesarchiv.de/index.html.de>); США (<https://www.archives.gov/>); Нової Зеландії (<http://natlib.govt.nz/collections/a-z/new-zealand-web-archive>) та ін.

Зрозуміло, що рівень організації веб-сайтів різний і залежить від інформаційного потенціалу держави та підтримки нею архівної галузі, концепцій розвитку веб-сайтів, наявності кваліфікованих фахівців, можливостей довідкової системи тощо.

Наприклад, у країнах СНД на архівних веб-сайтах здебільшого представлено адміністративно-управлінську інформацію та номенклатуру послуг, а також науково-інформаційні ресурси законодавчого напрямку, архівну періодику, відомості про конференції та хроніку поточних подій. Замало даних про фонди та документи архіву.

В Україні рівень використання інформаційних технологій та організації веб-сайтів теж різний: одні архівні установи мають у розпорядженні лише електронну пошту, тоді як інші створили власні мережеві ресурси.

Дослідження організації та контенту сайтів архівів України дає змогу виокремити основні розділи, а саме: головне меню веб-сайтів державних архівів містить інформацію таких рубрик: "Про нас", "Послуги", "Виставки", "Останні події", "Публікації", "Матеріали у ЗМІ", "Корисні посилання", "Анонси/Новини", "Нормативна база", "Звернення громадян" "Контакти", "Карта порталу/сайту".

Аналізуючи структуру та інформаційну насиченість сайтів, зауважимо, що їхня організація та контент здебільшого подібні та розроблені за однією схемою. Найінформативнішими з вітчизняних архівів є мережеві ресурси:

— Центрального державного історичного архіву України, м. Львів (ЦДІАЛ України) — tsdial.archives.gov.ua;

— Центрального державного кінофотофоноархіву України ім. Г. С. Пшеничного (ЦДКФФА України ім. Г. С. Пшеничного) — tsdkffa.archives.gov.ua;

— Державного архіву Кіровоградської області — dakiro.kr-admin.gov.ua;

— Державного архіву Одеської області — archive.odessa.gov.ua;

— Державного архіву Харківської області — archives.kh.gov.ua;

— Державного архіву Чернівецької області — cv.archives.gov.ua.

Ці ресурси мають усі з наведених рубрик, а також додаткові: "Довідковий апарат" (представлений у форматі PDF), "Електронний архів", "Інтернет-приймальня".

Важливою складовою контенту сайта є наявність потужного інструменту повноцінного пошуку, а саме бази даних пофондового рівня — електронної версії фондового каталогу. Нині він представлений лише на веб-сайті Центрального державного архіву вищих органів влади та управління України (ЦДАВО України) — tsdavo.gov.ua.

Отже, основними критеріями ефективності розбудови та організації функціонування архівних веб-сайтів є здатність:

- забезпечувати можливість управління контентом;
- відображати зв'язки між сторінками веб-сайта;
- створювати та редагувати веб-сторінки;
- систематично оновлювати інформацію;
- контролювати актуальність посилань;
- розміщувати та переглядати графічні зображення;
- підтримувати інтерактивний інтерфейс для зворотного зв'язку з відвідувачами;
- забезпечувати комфортний пошук документів.

Важливими є також форми представлення даних на веб-сайті, котрі поділяються на: дані для формування статичних веб-сторінок форматів HTML, TXT, PHP, RTF, PDF (що збережені на сервері до наступної заміни або до втрати актуальності); дані для запису в БД, що є підставою для формування динамічних веб-сторінок під час відвідання користувачем сайта; дані найпопулярніших форматів зовнішніх систем для розміщення на веб-сервері для копіювання відвідувачем; дані графічних форматів JPEG і GIF, що є частиною інформації для статичної веб-сторінки.

Контент веб-сайта архівної установи має забезпечувати такі потреби користувачів:

- доступ до повнотекстових інформаційних ресурсів;
- оперативне інформування про важливі події;
- пошук в електронному каталозі;
- віртуальна довідка;
- зворотний зв'язок.

Серед важливих вимог до організації контенту: зрозумілість, зручність та ергономічність, інформативність, оновлюваність.

Отже, перспективними напрямками розвитку інформаційних ресурсів архівних установ та ефективної організації їхнього використання є: створення веб-сайтів; структурування довідкової інформації на засадах архівознавчої класифікації; підвищення ролі сайта як якісного джерела науково-довідкової інформації та засобу її оперативного й комфортного пошуку; формування власної технології щодо користування архівними ресурсами, оцифрування документальних ресурсів для надання користувачам безпосереднього доступу до архівних колекцій; організація системи посилань, інтерактивного режиму спілкування, інтернет-крамниць тощо. Крім розроблення теоретичних та організаційно-методичних засад розбудови онлайн-архівного середовища України та представлення його у глобальному цифровому архівному просторі, потрібна потужна державна програма фінансової підтримки.

Список використаної літератури

1. Боряк Г. Інформатизація архівної галузі сьогодні: поточні здобутки і завдання формування електронних ресурсів / Г. Боряк // Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методики. — Київ : Інститут історії України НАН України, 2004. — № 11. — С. 3—5.

2. *Валаччі Ф.* Сайти Інтернету та архівне дослідження: типологія та можливості пошуку / Федеріко Валаччі // Міжнародний журнал архівів. — 2003. — № 2—3. — С. 185—190.
3. *Васильченко М. М.* Електронні ресурси обласних державних архівів України в мережі Інтернет: стан і перспективи розвитку в сучасному соціально-комунікаційному середовищі / М. М. Васильченко // Вісник Харківської державної академії культури. — Харків, 2011. — Вип. 32. — С. 159—167.
4. *Кисельова А.* Українські архівні ресурси в Інтернеті / А. Кисельова // Рукописна спадщина України: Археографічні дослідження унікальних архівних та бібліотечних фондів. — Вип. 9. — Київ, 2004. — С. 238—247.
5. *Кисельова А. А.* Архівні ресурси України в глобальній інформаційній мережі: види, доступ, перспективи : автореф. дис. ... канд. істор. наук / А. А. Кисельова ; Український науково-дослідний ін-т архівної справи та документознавства ДКА України. — Київ, 2005. — 16 с.
6. *Киселев І. Н.* Архивные информационные технологии на современном этапе / И. Н. Киселев // Отечественные архивы. — 2008. — № 4. — С. 24—31.
7. *Кузовова Н.* Інформатизація архівної справи в Україні (1991—2014 рр.): історичні та правові аспекти / Н. Кузовова // Scriptorium nostrum. — 2015. — № 1—2. — С. 223—239.
8. *Про інформацію* : закон України від 02 жовт. 1992 р. № 2657-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. — 1992. — № 48. — Ст. 650.
9. *Про електронні документи та електронний документообіг* : закон України від 22 трав. 2003 р. № 851-ІV // Відомості Верховної Ради України. — 2003. — № 36. — Ст. 275.
10. *Про електронний цифровий підпис* : закон України від 22 трав. 2003 р. № 852-ІV // Відомості Верховної Ради України. — 2003. — № 36. — Ст. 276.
11. *Про Національний архівний фонд та архівні установи* : закон України від 24 груд. 1993 р. № 3814-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. — 1994. — № 15. — Ст. 86.
12. *Про Національну програму інформатизації* : закон України від 4 лют. 1998 р. № 74/98-ВР // Відомості Верховної Ради України. — 1998. — № 27/28. — Ст. 181.
13. *Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007—2015 роки* : закон України від 9 січ. 2007 р. № 537-V // Відомості Верховної Ради України. — 2007. — № 12. — Ст. 102.
14. *Фліс С.* Польські архіви та Інтернет / С. Фліс // Архіви та архівисти в добу інформаційного суспільства : записки ІV Загального з'їзду польських архівістів (Щецін, 12—13 верес. 2002 р.). / Головна Дирекція державних архівів. Товариство польських архівістів; під ред. Д. Наленч. — Торунь, 2002. — С. 65—76.

В статті розглянуто сучасне положення та проблеми функціонування веб-сайтів архівних установ України.

The modern state and problems of functioning of web sites of the archived establishments of Ukraine are considered in the article.

Надійшла до редакції 18 квітня 2017 року

СОЦІОКОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ

УДК 316.77:316.42.063.3](4)"20"

Марія Макарова,
кандидат культурології,
доцент кафедри бібліотекознавства та інформології
Київського університету імені Бориса Грінченка

Міжкультурні комунікації в контексті євроінтеграційних процесів ХХІ століття

У статті розглянуто сучасний соціокультурний простір, який орієнтується на особистісно-професійний розвиток людини (громадянина, особистості) в процесі міжкультурних комунікаційних зв'язків.

Ключові слова: гуманітарний простір, міжкультурні комунікації, євроінтеграційні процеси, європейський часопростір, комунікативна модель, система вищої мистецької освіти, транскультурний обмін, медіаосвітне програмування, медіакультурний простір, соціокультурні детермінанти.

В умовах інформаційної політики та глобалізаційних світових процесів, запровадження інноваційних технологій, медіареволюції та медіаосвітнього програмування, які знаменують напрями й течії ХХІ століття, сучасний соціокультурний простір України спрямований на особистісний розвиток людини як суб'єкта комунікації та ідентифікацію особистості

(самоідентифікацію, саморозвиток, самореалізацію, самопізнання, самоосягнення, самоорганізацію). Динамічні соціокультурні процеси сьогодення, вектор інтеграції до європейської спільноти детермінують створення в суспільстві умов для творчої самоорганізації (саморозвитку) особистості, а також нових форм та параметрів міжкультурних комунікацій і